

ADATOK A PEDAGÓGIAI MUNKA HATÉKONYSÁGÁNAK SZOCIÁLIS FELTÉTELEIHEZ *

Iskolánkban, a Váci út 89-es általános iskolában az 1963/64-es tanévben három napközi csoport működött. Egyikben I—II. osztályos, másikban III—IV. osztályos, harmadikban pedig felső tagozatos tanulók nyertek elhelyezést. A napközi vezetők igyekeztek jól megismerni a rájuk bízott tanulók körülményeit, otthonát, hiszen éppen az otthont akarták az iskolában pótolni. Egyikük, a III—IV. osztályos csoport vezetője, KARAKAS JÓZSEFNÉ a szociológiai vizsgálatok határát súroló nagyméretű felmérő munkát végzett, melynek eredményeit együtt feldolgozva igyekeztünk olyan általánosításokhoz eljutni, melyek pedagógiai munkánk számára tanulságosak lehetnek. Általánosítások ugyanis igen hamar születtek az iskolában: egy-egy osztályról vagy napközi csoportról könnyen kijelentették a kartársak, hogy jó vagy rossz, hogy a szülei így vagy úgy törődnek vagy nem törődnek velük, jómódúak vagy nehezen élnek stb. Az általánosítások néha túlságosan konkrétan, mégis felületesen hangzottak ahhoz, hogy közelebbi vizsgálat nélkül el lehetett volna fogadni őket. Ezért elhatároztuk: a III—IV. osztályos napközi csoportunk tagjainak körülményeit megvizsgáljuk a számok tükrében. A pontos adatok ismeretében próbálunk általánosításokat kialakítani és megnézzük, hogy a számok, melyek a való életet követik, nyújtanak-e segítséget a pedagógiai munkánkban. Összeállítottuk a kérdéseket, melyek bennünk a tanulók otthoni körülményeivel kapcsolatosan érdekelhettek és a feleletek valódiságát családlátogatások alkalmával ellenőriztük. Több hónap munkája volt ez. Módszerünk az adatok összesített közlése mellett néhány kiragadott kérdés vizsgálata és elemzése, ahol szükséges, grafikonok segítségével. Tanulmányunk felépítése:

1. A napközis csoport adatai és néhány következtetés.
2. Két egyedi eset elemzése.
3. Összevetés egy kontroll csoporttal. (Nem napközis.) Az ebből levonható következtetés.
4. Összefoglalás.
5. Függelék. (Az összesített adatok.)

1. A NAPKÖZIS CSOPORT ADATAI ÉS NÉHÁNY KÖVETKEZTETÉS

a) Létszám, tanulmányi eredmény, nemek szerinti megoszlás

A csoport állandónak mondható létszáma 38. Közülük 23 fiú, 15 lány. 21 gyerek III. osztályos, 17 IV.-es.

* Az adatokat összegyűjtötte, ellenőrizte és a feldolgozásban segítséget nyújtott KARAKAS JÓZSEFNÉ.

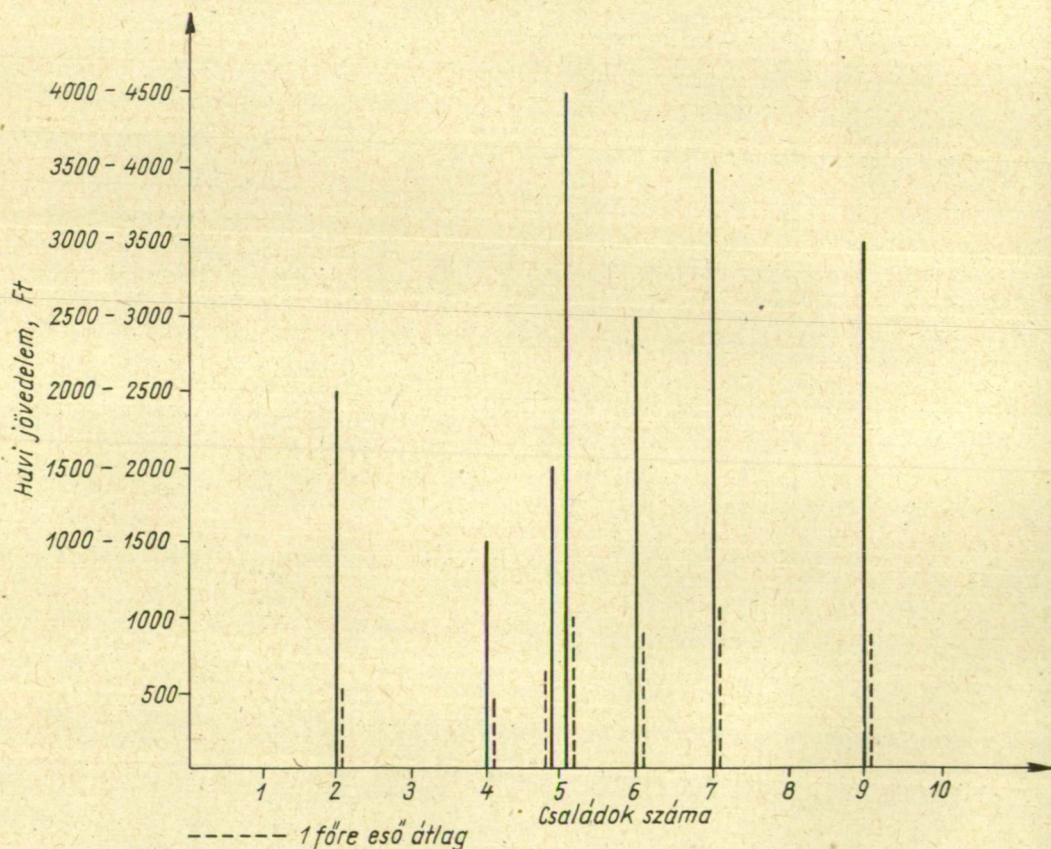
Általános tanulmányi eredményük az 1963/64-es tanév első félévében 3,46. Köztük 4,7 a legjobb eredmény, a legrosszabb 2,5 bukással. Az egyedi esetek vizsgálatánál róluk még külön is szólunk.

Az a tény, hogy a csoport tanulmányi átlaga a közepesnél jobb, dicséri az ott folyó pedagógiai munkát. A napközi vezető törődik a házi feladatok elkészítésével, rendezett körülmények biztosításával, ellenőrzéssel. Gyakran alkalmaz a napköziben csoportfoglalkozást úgy, hogy önálló munkát ad az arra képeseknek, korrepetálva közben a rászoruló lemaradottakat.

b) Jövedelem, egy főre eső átlagkereset

Az egy főre eső átlagkereset, mint a családok legjellemzőbb gazdasági alapja, csoportunk egészére számítva 615,41 Ft. Ezen belül a legkevesebb a havi 345,60 Ft, legtöbb a havi 1768 Ft.

Az anyák jövedelmének átlaga 1326 Ft, az apáké 2066 Ft. Legtöbbet keres havonta B. G. anyja (2460 Ft-ot), aki pénzügyi előadó. Legkevesebbet a két L. gyerek anyja, aki felvonó-kezelő (856 Ft). Az apák között legalacsonyabb egy cipész jövedelme (1170 Ft), K. L. apjéé, legmagasabb (2822 Ft) B. Z. gondviselőjének a keresete.

1. ábra

Az egy főre eső átlagjövedelem és a családok havi jövedelmének összefüggéseit jól szemlélteti a grafikon: (68. l.)

c) *Szülők iskolai végzettsége, továbbtanulása*

A kérdéssel való foglalkozás jelentőségét az adja meg, hogy belőle megláthatjuk, mennyiben lehet segítség a gyerekek számára tanulmányaik során a szülői ház?

Meglepő volt számunkra is, hogy a legtöbb szülő 6 elemi végzett (23 anya és 11 apa), hiszen a gyerekek esetében fiatalabb szülőkre számítottunk. Legalacsonyabb műveltségű az az anya, aki 3 elemi járt, valamint a négy elemi végzettségű apa. Az anyák között az érettségi jelent felső határt, ezzel egyikük rendelkezik. Az apák sorában kettő akadt, aki érettségizett.

Pótolni akarják-e a szülők ezt a régi rendszer bűnéül felróható lemaradást; tanulnak-e tovább? 2 apa és 1 anya technikumba jár, 1 apa a dolgozók általános iskolájába, 1 apa és 1 anya tanfolyamot végez.

A továbbtanulás tehát a szülők körében nem olyan nagymértékű, ahogyan ezt lemaradásuk indokolná, anyagi helyzetük és az államunk nyújtotta segítségek lehetővé tennék.

d) *A gyermekek lakásviszonyai*

A lakások egészséges voltának elbírálásánál nem voltunk túlságosan szigorúak. Hiszen egészségtelen a négy helyen talált köves szoba, ha egyébként tiszta, napos, fűthető lakásról is van szó. Mégis a legsúlyosabbat, 2 nedves hideg lakást tekintettünk egészségtelennek.

Összefüggésben és százalékos megoszlásban hű képet ad a gyerekek lakásviszonyairól az alábbi grafikon: (l. 70. l.)

A lakás tisztasága 26 helyen volt megfelelő, 12 helyen a lakás nem volt elég tiszta. A legfontosabbat, a külön fekhelyet csak 21 gyermek számára tudták biztosítani. Ezt az adatot még más összefüggésben is megvizsgáljuk.

Fürdőszoba 8 lakásban van, villany mindenütt. Gáz 25 lakásban van, víz 36 helyen.

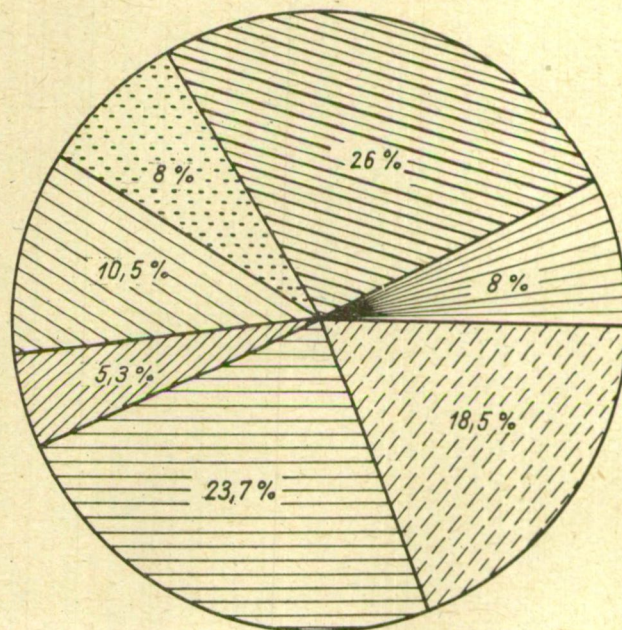
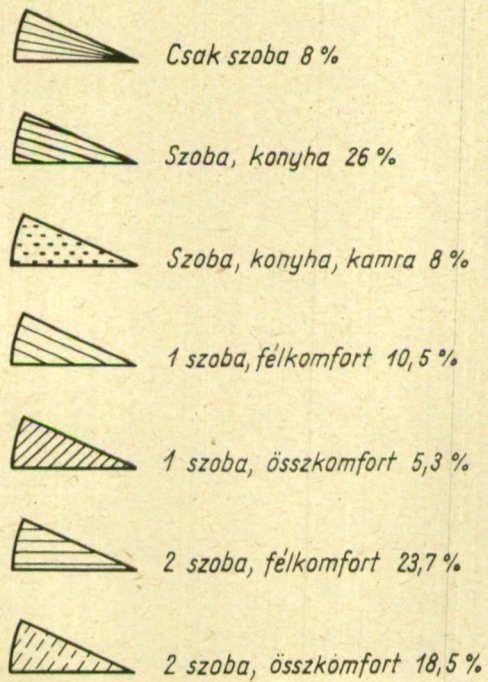
A fűtés milyenségét nézzük meg egy grafikonon: (71. l.)

Ha módunkban lenne egy húsz évvel ezelőtti helyi statisztikával összevetni iskolánk akkori tanulócsoportja lakásviszonyaival a mai, nagy fejlődést mutathatnánk ki. Hiszen szemünk előtt nőnek az új lakótelep házai, ahonnan a csoportba is járnak tanulók, kiknek kulturált, egészséges, szép lakásuk van. A szoba-konyhás angyalföldi lakások száma csökkenőben van és növekedőben a korszerű, jól felszerelt lakások száma.

e) *Rádió, televízió, háztartási gépek*

Rádió minden gyermek otthonában van. Hallgatják is. Legtöbbször a gyermekműsorokat, rádiójátékokat, tánczenét és a „Szabó család” műsorát. Néhányan mesét, népzene, kabarét. A tudományos előadások, komoly zene, igényesebb műsor iránt nincs érdeklődés.

Sok helyen van televízió (22). Köztük olyan helyen is, ahol a lakásviszonyok nem megfelelőek. Vessük össze pl. azt, hogy hány tanulónak nincs külön fekhelye, a televíziótulajdonosok adatával.

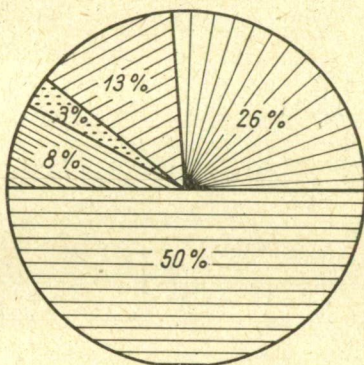
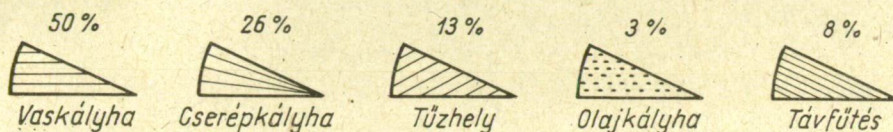
2. ábra

A gyermeknek nincs külön fekhelye, de van televízió : 13 esetben, vagyis csoportunk 34%-a esetében.

A televízió-mosógép összevetés jobb arányt mutat, de ennél is van 5 esetünk, ahol televíziós készülék van, mosógép nincs.

Porszívó és padlókefélő kevés esetben van (8—2).

Elmondhatjuk tehát, hogy megközelítőleg sincs annyi hasznos háztartási gép vizsgált csoportunk tagjainál, mint amennyi televíziós készülék. Többet költ szórakozásra csoportunk egyharmada, mint amennyit higiéniaira — mondhatnánk. A lemaradás azonban, amit a felszabadulás óta kellene behozni, sok száz

3. ábra

éves, nem megy máról holnapra. Itt azonban segítséget kell adnunk: az igényeket felébreszteni a tisztaság, külön fekhely irányába, szülőkhöz, gyerekekhez egyaránt.

f) A gyerekek ruházata

Télkabátja 37 gyereknek van, az egynek, akinek nincs, bőrkabátja van, begombolható béléssel. Bundája is van 5 gyereknek, a télkabát mellé, 8-nak bőrkabátja. Cipő, bundacipő, csizma — megfelelő téli lábbeli áll a gyerekek rendelkezésére. Az iskolaköpeny esetében már nem számolhatunk be ilyen jó helyzetről. 7 tanulónak nincs iskolaköpenye. Igaz, hogy valamennyien azokból kerülnek ki, akiknél az egy főre eső átlagjövedelem 1000 Ft alatt van. Gondolom, nem indokolt, hogy egy főre eső havi 500—1000 Ft átlagjövedelem mellett ne legyen megfelelő iskolai öltözeke a tanulóknak. Itt is arról van szó, hogy nevelni kell, még a szülőket is.

g) *Mozi, színház, opera, nyaralás, kirándulás*

A tanulók közül 17 rendszeresen jár moziba. Színházba csak egy jár havonta, kettő ritkán jár, egy egyszer volt, a többi egyáltalán nem. Operában csak hárman voltak.

Nyaralni 35 gyerek szokott, három nem. Kirándulni 12 nem jár, a többi igen, szülővel a többség, szomszéddal, albérlővel, testvérével, nagyobb gyerekekkel néhány.

Csak egy gyerek sportol — tornászik. A napközis szülők számára, gondolom, fokozottabb gondot jelent a gyerekek sportolásának biztosítása (kíséret, felügyelet), mint a nem napközis tanulóknál. Ezt még a két csoport összevetésénél megvizsgáljuk.

Talán mindazt, amit a színház, opera, mozi jelent, hozza meg csoportunk számára a tv készülékek nagy száma és a műsorok még nagyobb számú megtekintése. Erről csak annyit még, hogy a 10 éven felüli adások megtekintését is engedélyezik a gyerekek többségének.

h) *A gyerekek és szülők egészségi állapota*

33 anya egészséges, 5 beteg (alkoholizmus, vesebaj, ízületi bántalmak, idegbetegség, szívbaj), az apák esetében 7 beteg (2 szívbaj, 2 gyomorbaj, 1—1 alkoholista, vesebajos és magas vérnyomásos).

33 gyermek egészséges. Van 2 vesebajos, 1 vérzékeny, 1 idegbeteg és egy krónikus légcsőhurutos gyermek.

Hallása csak egy gyermeknek rossz, látása ötnek nem megfelelő. Gyógytornára 1 jár, gyermekkori csípőficama miatt.

Úgy látszik, a szülők vagy a gyermek egészségi állapotából következő tanulási vagy fegyelmezési problémával csak néhány esetben kell számolnunk.

i) *Kapnak-e zsebpénzt a gyerekek, mire?*

16 gyerek kap rendszeresen zsebpénzt, 22 nem. Akik kapnak, azok takarékbélyegre, cukorra, tízóraira, füzetre kapják. Csak egy tanulótlól nem kéri számon a szülők, mire költötte zsebpénzét.

Azok mögött az apró lopások mögött, amik néha előfordulnak (önkiszolgáló KÖZÉRT-ben cukor), talán a zsebpénz teljes hiánya lelhető fel. Helyesebb, ha szerény összeggel rendelkezik a gyerek, amiből esetleg maga veheti meg a kívánt cukorkát, feltétlenül számot adva szüleinek az összeg elköltéséről, felhasználásáról.

j) *Olvasnak-e a gyerekek, mit és mennyit?*

A 38 gyerek közül 24 szeret olvasni, 14 nem. Akik olvasnak, legszívesebben mesét, ifj. regényt szoktak olvasni. Életében egy könyvet sem olvasott el hét gyerek. Legtöbbet, 15 könyvet 4 gyerek olvasott.

Az olvasás megszerettetése az esetek nagy többségében a napközi vezető pedagógusra hárul. Ez évben az „Egri csillagok” c. ifj. regényt olvassák együtt folytatásokban és valamennyien szívesen hallgatják ezt is és az ügyelekek alatti meséket is. Ez jelent lépést az olvasás megszerettetése felé.

k) Játék

Csak egy gyerek állította, hogy nem szeret játszani. A játékok közül legkedvesebb a baba, autó, fémépítő, Kresz-játék. Akinek sok értékes játéka van, rendszerint egyedül szeret játszani, akinek kevés és olcsó, szívesen játszik társaival.

1. Milyen tantárgyat szeretnek a tanulók?

Legtöbb szavazatot kapta a számtan (18), utána az olvasás, testnevelés következik. Leggyengébbek a nyelvtanban.

m) Mi szeretne lenni és mit szeretne a szülő?

A gyerekek többsége kívánságával híven tükrözi azt, amit a szülői becsvégy sugalmaz. A 9—10 éves gyerektől nem is várhatunk mást. Így kerül a kívánságok közé „műszerész”, „bérelszámoló”, „orvos”. Hiszen az igazán gyerekes kívánságok így szóltak: „hajóskapitány”, „bohóc”, „szakács”.

Egy szülő válaszolt így: mindegy, és egy mondta azt, hogy nem tudja, mit szeretne gyermekéből nevelni. Egy jelölte meg általánosabb megfogalmazásban: tanuljon ipart, legyen gyári munkás.

A „színész”, „énekesnő” és „labdarúgó” vágyak a külsőségek alapján keletkeztek, az iparos pálya választása reális, csak az egészen pontos meghatározás indokolatlan tíz éves gyerek esetében. Ez a helyzet az értelmiségi pálya megjelölésénél is. Az „orvos” vagy „tanár” pályaválasztást ebben a korban még szülők, gyerekek részéről egyaránt nem vehetjük komolyan.

2. KÉT EGYEDI ESET ELEMZÉSE

Ragadjunk ki csoportunkból két esetet. A legjobbat, olyan értelemben, hogy a gyerek a közösségbe zökkenőmentesen beilleszkedik, alkalmazkodó rendezett körülmények között él, és vegyük vizsgálat alá a legrosszabbat, a nehezen illeszkedőt, bukottat, családi körülményeit tekintve problematikusait.

A két eset elemzése olyan szempontból is érdekes, hogy, miért látni fogjuk, a gyerekek gazdasági helyzete, életkörülményei között anyagi ellátottság tekintetében nincs lényeges eltérés. Mi az, amitől mégis egyikük a csoport legjobbjai, másikuk a csoport problematikus esetei közé került? Erre próbálunk feleletet keresni.

K. M. a IV. b osztály tanulója. Önálló, mégis alkalmazkodni tudó kislány. Játékos, lelkesedő, önzetlen. Erős akarátú, gyors elhatározású. Cselekedetei célszerűek, érdeklis minden tevékenységének célja, eredménye. Feladatait önállóan oldja meg. Szívesen és lelkiismeretesen dolgozik. A munkában kitartó. Jó közösségi magatartása kisdobos munkájában is jellemzi.

Anyja gondnok, 1590 Ft fizetéssel. 6 elemiit végzett, nem tanul tovább. Ennek ellenére szívesen foglalkozik a gyermekkel, ha ideje engedi. Apja BM dolgozó, 2770 fizetéssel, szintén 6 elemi végzettséggel. Lakásuk kettő szoba összkomfortos. Tiszta, rendes, egészséges. Ízlésesen bútorozott. Kényelmesen elférnek: négyen lakják, nagyobb testvérével. Cserépkályhával fűtenek. Rádiójuk van, televíziójuk nincs. Mosógép van. Ruházata rendes és tiszta, iskolaköpenyben

jár iskolába. Kétszer egy héten fürdik. Lakásuk és a gyermek ruhája tiszta. Szívesen olvas, más szórakozása nincs. Kb. 20 könyvet olvasott, főleg ifjúsági regényeket, meséket. Rádióban a rádiójátékokat, ifjúsági műsorokat hallgatja szívesen.

Általános tanulmányi eredménye 4,7. Olvasás a kedvenc tantárgya. Gyógy-szerész szeretne lenni, a szülők vágya az, hogy orvos legyen.

K. A. III. a osztályos fiú. Érdeklődése felületes. Igen fegyelmezetlen. Önző, irigylí mások sikerét. Bizalmatlan. Nem tud önállóan dolgozni, segítségre, ellenőrzésre szorul, de ezt csak az iskola nyújtja számára, a szülők nem foglalkoznak vele. Figyelme szétszórt. Egészségi állapota jó. Indulatos, nem tud magán uralkodni. Goromba, fölényeskedő, befolyásolható, de inkább rossz irányba.

Anyja, apja egyazon pékségben dolgozik. Anyja 1000 Ft jövedelmű, hat elemít végzett. A gyerekekkel nem foglalkozik. Apja péksegéd, 2190 Ft fizetéssel, hat elemít végzett. Súlyos gyomorbaja van, ami miatt ideges, türelmetlen családjával szemben. Ez az ideges légkör jellemzi együttélésüket. Lakásuk két szoba összkomfort, négyen laknak benne, A.-nak egy nagyobb testvére van. A lakás rendetlen, elhanyagolt. Egyébként egészséges volna, csak nem tartják tisztán. A ruhanemű is szennyes. Egyszer egy héten fürdik. Bútoruk vegyes, rongált. Élelemre költik a jövedelmük nagy részét. A gyerekek ruházata átalakított, foltozott. Rádió, televízió van. Háztartási gépek nincsenek. A rádióban tánczenét és népzene hallgatnak. A televízió adásait nézik, a 10—14 éven felülieket is. A nem szeret olvasni, egy könyvet sem olvasott ki. A tárgyak közül a testnevelést szereti, olvasásból a leggyengébb: bukott. Gépkecsivezető szeretne lenni, a szülők nem foglalkoznak ezzel a kérdéssel.

A szülőknek a közösségi magatartása és az iskolához való viszonya sok kívánnivalót hagy maga után. Ha a gyerek megbukik, legyint, hogy úgysem kap ki otthon. „Majd kijavítod” — szokták mondani. A kijavításhoz azonban semmi segítséget nem kap.

Két esetünk arra jó példa, hogy azonos körülmények mellett is lehet nagyon eltérő a kép, ha az azonos körülményeket csak a jövedelem, anyagi ellátottság szintjén nézzük meg, vagy kiragadottan abszolutizálunk egy-egy elemet, pl. a szülők iskolázottságát vagy a lakáshelyzetet.

Ezek az egyedi esetek látszólag ellentmondanak mindenfajta általánosításnak, ha csak a statisztika, a számok tükrében törekednénk a jelenségek megfigyelésére. Talán hatásosabb lett volna — és főleg a mi számunkra sokkal egyszerűbb —, ha kiragadjuk csoportunkból a legjobb anyagi körülmények között élő tanuló esetét és szembeállítjuk a legnehezebb körülmények között élő tanuló esetével. Miért nem választottuk ezt az egyszerűbb megoldást? Mert sok megállapítást, amit a számokkal eddig bizonyítottunk, ezek az egyedi esetek is megerősítenek. Pl. amit egyes szülők igényeinek nem meggondolt irányulásáról írtunk, azt példázza K. A. szüleinek esete is.

Amire bennünket az egyedi esetvizsgálatok intenek, az talán még a fenti szempontnál is jelentősebb. Arra figyelmeztetnek, hogy minden esetet külön is meg kell vizsgálnia a nevelőnek, hogy ismernie kell a gyermek személyiségét, hogy annak megértéséhez körülményeinek dialektikus, összefüggésekben való vizsgálata vezet el. Figyelmeztetnek ezek az esetek arra, hogy nem vonhatunk le egyszerű, számszerű adatokra mechanikusan épített következtetéseket a rendelkezésünkre álló tényanyagból, hanem sokoldalú vizsgálatára, összefüggéseinek feltárására kell törekednünk. K. M. és K. A. tanulók esete ebből a szempontból különösen tanulságos.

3. ÖSSZEVETÉS EGY NEM NAPKÖZIS TANULÓCSOPORTTAL (OSZTÁLY)

a) *Tanulmányi eredmény*

Kontroll-csoportnak a IV. a osztályt választottuk, mert 38 gyerek nem napközis, tehát éppen megegyezik létszámuk a vizsgált csoportunk létszámával. Az adatok erről a csoportról is hasonló részletességgel állnak rendelkezésünkre, ezeket azonban nem közöljük. Néhányat az összehasonlítás érdekében feldolgozunk az alábbiakban.

A IV. a osztály tanulmányi átlageredménye az 1963/64-es tanév első félévében vizsgált napközis csoportunk tanulmányi átlageredményével megegyezik: 3,46. Ezzel az eredménnyel nem lehetünk elégedettek. A napközis csoport, melyben hivatott pedagógus vezetésével tanulnak a gyerekek, magasabb tanulmányi átlagot kell, hogy elérjen. Az osztály szülei ugyan, mint a továbbiakban látni fogjuk, valamivel magasabb előképzettséggel rendelkeznek, mint a napközis tanulók szülei. Ezt a különbséget azonban éppen a napközi vezető hivatott kiküszöbölni. Munkáját megnehezítette az — és ez az iskolavezetés számára szolgál tanulsággal —, hogy a kapcsolatot négy alsótagozatos osztály nevelőjével kellett tartania, mert a tanulók négy különböző osztályba jártak. Azt, sajnos, nem tudjuk megvalósítani, hogy egy osztály tanulóival kelljen csak foglalkoznia, de az 1964/65-ös tanévben csoportját a III. b és IV. b osztályokból állítjuk össze; hogy feladatait egyszerűbbé, a tanulók nevelését-oktatását még egyöntetűbbé tegyük. Bizonyosak vagyunk benne, hogy akkor a napközis tanulók átlaga magasabb lesz, mint a nem napközis tanulóké.

b) *A szülők jövedelmeinek összehasonlítása*

A nem napközis szülők jövedelme lényegében nem tér el a napközisekétől. Az anyák jövedelmének átlaga napközis csoportunk esetében havi 1326 Ft, a IV. osztályosokénak 1349 Ft. Az apák jövedelme a napközi csoportban kissé magasabb: 2066 Ft a havi átlag, míg a IV. a osztályos gyerekek apái esetében ez a szám 1961 Ft. Megjegyzendő, hogy az osztályban előnyösebb a helyzet: mind a 38 tanulónak van apja, nincs elvált anya, aki maga nevelné gyermekeit.

A szülők foglalkozását tekintve az osztály esetében több a szakmunkás, az értelmiségi foglalkozású. Előnyösebben alakul a szülők iskolázottságának képe is.

c) *A szülők iskolai végzettsége és továbbtanulása*

Ezeket az arányokat vizsgáljuk meg grafikonon úgy, hogy feltüntetjük rajta az anya-apa iskolai végzettségét, továbbtanulását a napközis tanulócsoport és az osztály esetében. A szaggatott vonalak a grafikonon nyomon követve számszerűleg is jelzik: a szülők tanultsága, továbbtanulása tekintetében kétségtelenül jobb a helyzet az *osztály* esetében. Ez megint azt bizonyítja, hogy a napközi csoportban folyó nevelőmunka magas színvonalú, mert a napközis gyerekeknek azt a hátrányát, amit náluk a szülői ház segítségének hiánya jelent, a nevelőnek sikerült közömbösíteni (a grafikonok a 77—79. lapon.)

d) Lakásviszonyok

Két csoportunk között a lakásviszonyok tekintetében sincsenek lényeges eltérések. Az osztály tanulói közül 18 egyszobás lakásban lakik (napköziseknél 20), 16 lakik 2 szobás lakásban (napköziseknél 17), 3 háromszobás lakásban lakik, 1 másfél szobás modern lakásban.

Négy gyermeknek külön szobája van, 28 gyermek alszik külön ágyban az osztály tanulói közül, csak 10-nek nincs külön fekhelye.

A lakás tisztasága a nem napközis tanulók esetében jobb képet mutat: 34 helyen tiszta, rendes lakást látott az osztály tanítója. Kőpadlós szoba csak egy helyen van, fürdőszoba 11 lakásban (a napköziseknél 8). A fűtés itt is 50%-ban vaskályhával történik.

Az eltérés tehát a napközis és nem napközis tanulók esetében nem lényegbevágó. Semmi esetre sincs e téren olyan különbség, mint amilyen a múltban találkozhattunk. Az a különbség, ami régen a napközis tanulók nagy hátrányában mutatkozott meg anyagi helyzet, tanulmányi színvonal tekintetében, úgy érezzük, ma már a múlté. Lehet, hogy az esetek nagy többségét kellene megvizsgálnunk ahhoz, hogy ezt még nagyobb biztonsággal állíthassuk, de a 38—38 eset összevetése ezt a képet adja.

e) Rádió, televízió, háztartási gépek

Az osztály esetében 3 helyen nincs rádió. Televízió ugyanannyi helyen van, mint a napköziseknél: 22 helyen. Itt kevesebb a mosógép, 22 helyett csak 19. Még fokozottabban érvényes hát az, hogy a hasznos háztartási gépek iránti igény nem kellő mértékben jelentkezik.

f) Kultúrigény, sport, szórakozás

Az osztály tanulói közül többen voltak operában (5), de a rádióban ők is azokat a műsorokat hallgatják, amelyeket napközis csoportunknál jeleztünk.

A IV. a tanulói közül 4 tanul zenét (tangóharmonika), 8 gyerek sportol rendszeresen (1 vív, 3 korcsolyázik, 1 labdarúgó, 1 atletizál, 2 úszik).

Az osztályból 36 gyerek szeret olvasni, csak 2 nem. Mesét és ifjúsági regényt olvasnak, egy szívesen olvas verseket. Egyik kislány könyvtárba jár, 100 könyvet olvasott el kb. és a többség olvasott 10—20 könyvet.

A kultúrigény fokozottabb jellegét talán a szülők magasabb műveltsége és a több egyéni foglalkozási lehetőség biztosítja. Bizonyos, hogy ez magyarázza a nagyobb mértékű sportolást: a gyerekeket ebben a korban még kísérni kell, és azt a nem napközis gyermekek esetében inkább meg tudják oldani.

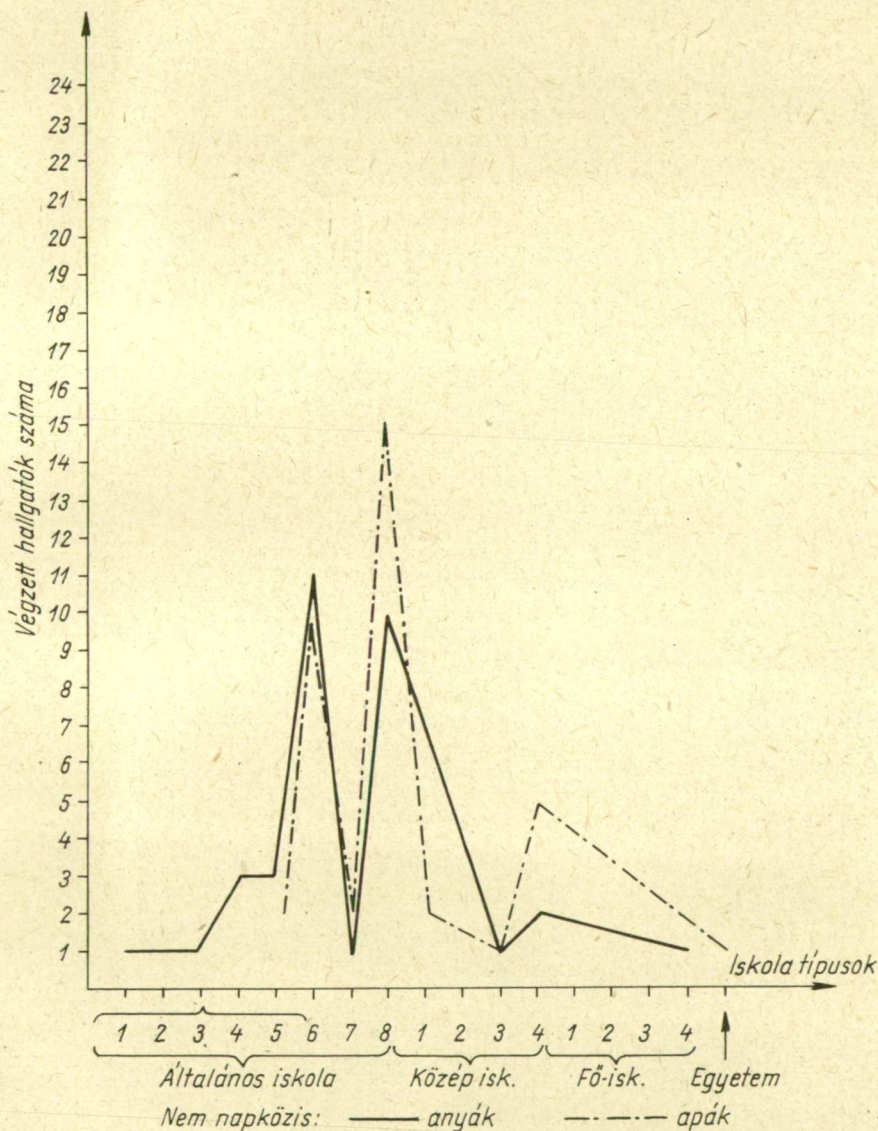
4. ÖSSZEFOGLALÁS

Fentiekben láthattuk, hogy (a napközis csoportok és osztályok esetében egyaránt) a rongyos ruha, cipőhiány, emberhez nem méltó lakás környékünkön ma már a múlté. A tanulók rendezett körülmények között élnek és anyagiilag megfelelően ellátottak. A lakások között is egyre nagyobb számmal jelentkeznek a korszerű, minden igényt kielégítő, tiszta, szépen berendezett lakások és kiszorítják a higiéniai szempontból kifogásolhatókat.

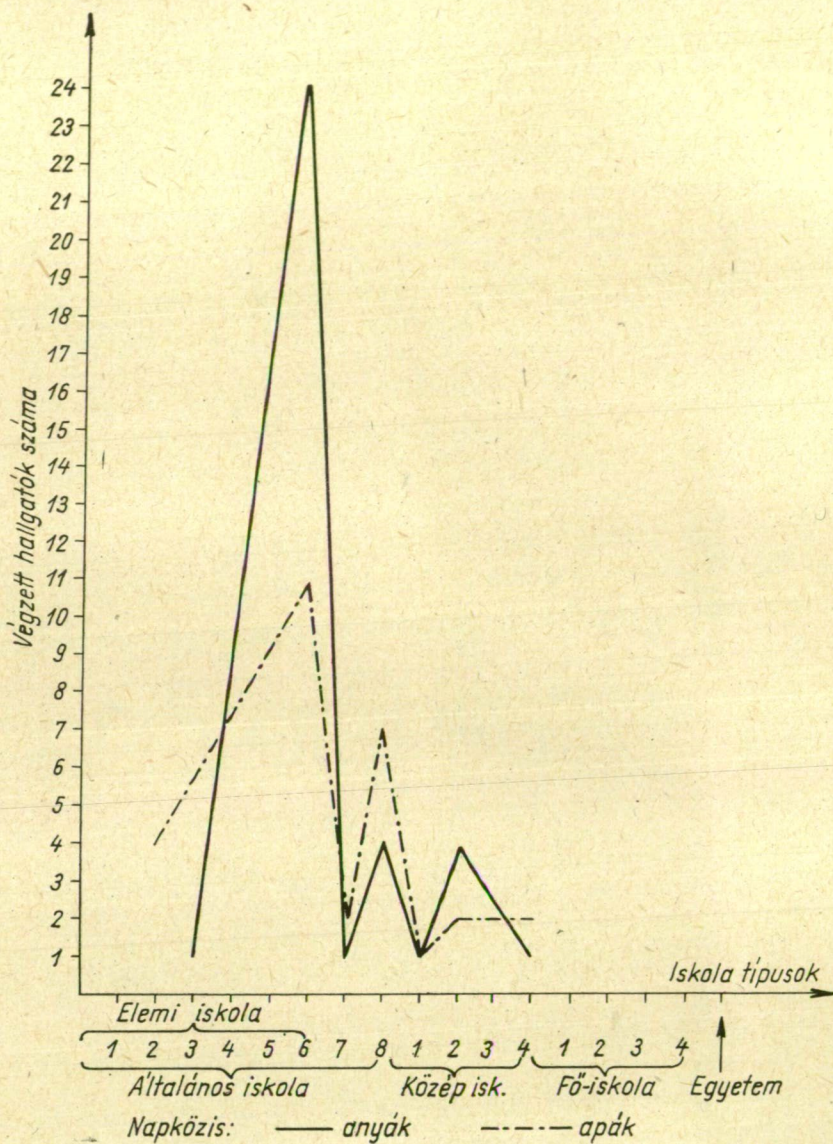
Anyagi helyzetének előnyeit nem mindenki tudja még meggondoltan kihasználni. Sokszor inkább a szórakozás iránti igény erősebb, mint a tisztaság igényéé.

Nevelni kell a gyerekeket, szülőket egyaránt arra, hogy a tisztaság iránti igényük fokozottabb legyen, a művelődési vágyuk erősebb, mint a szórakozás kívánsága, és hogy e kettő nem feltétlenül ellentmondó.

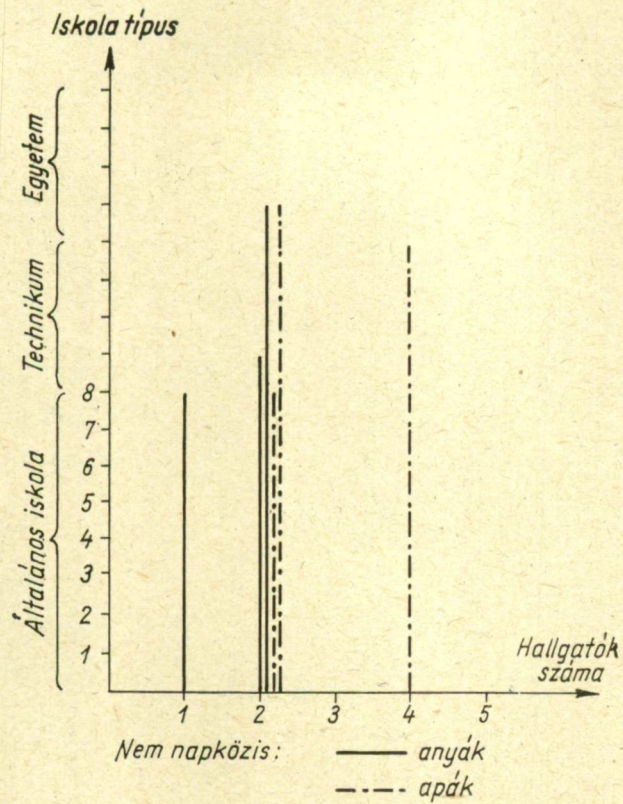
Nincs lényeges eltérés napközis és nem napközis tanulók életviszonyai között, és az otthon előnyeit a jó nevelői munka sok tekintetben felül is múlhatja.

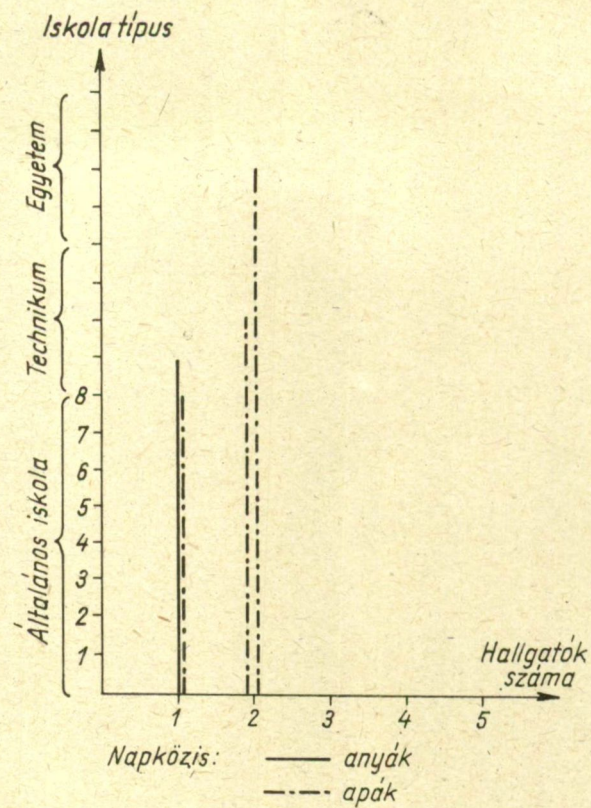
4. ábra

5. ábra

6. ábra

7. ábra

FÜGGELEK

A tanulók adatait könnyebb áttekinthetőség kedvéért nem a feldolgozás alapját képező ívek, hanem azok adatainak összesítése alapján közöljük.

„A” kérdéscsoport: a szülőkre vonatkozó adatok

1. Az anya foglalkozása:

Szakmunkás	7
Betanított munkás	15
Segédmunkás	3
Tisztviselő	5
Egyéb (pl. ápolónő, liftkezelő stb.)	8
	38

2. Az anya havi jövedelme:

1000 Ft alatt	4
1001 Ft—1500 Ft-ig	26
1501 Ft—2000 Ft-ig	7
2001 Ft—2500 Ft-ig	1
	38

3. Az anya iskolai végzettsége:

3 elemi	1
4 elemi	2
6 elemi	23
7 elemi	1
6 elemi + 3 ismétlő	1
6 általános	1
8 általános	4
Középisk. 2 osztálya	4
Érettségizett	1
	38

4. Az anya továbbtanulása:

Nem tanul tovább	36
Technikumba jár	1
Tanfolyamra jár (posta)	1
	38

5. Az anyának első házassága-e?

Első házassága	31
Második házassága	3
Elvált, egyedül van	3
Özvegy	1
	38

(Mindhárom „elvált” tartásdíjat kap: 360 Ft, 400 Ft és 640 Ft.)

6. Az anya egészségi állapota:

Egészséges	33
Alkoholista	1
Egy veséje van	1
Idegbeteg	1
Ízületi bántalmak	1
Szívbaj	1
	38

7. Az apa foglalkozása:

(Megjegyzés: a 38 tanuló esetében 27 apa van, mert az esetek között testvérek is szerepelnek, valamint az elvált anyák, pl. többgyermekesek.)

Szakmunkás	10
Betanított munkás	2
Segédmunkás	8
Alkalmazott	5
Tisztviselő	2
	27

8. Az apa havi jövedelme:

1000—1500 Ft-ig	3
1501—2000 Ft-ig	10
2001—2500 Ft-ig	8
2501—3000 Ft-ig	6
	27

9. Az apa iskolai végzettsége:

4 elemi	2
6 elemi	11
7 elemi	2
8 elemi	1
8 elemi + ipariskola	1
8 általános	4
Középiskola 2 osztálya	2
4 polgári	2
Érettségi	2
	27

10. Az apa továbbtanulása:

Nem tanul tovább	22
Dolgozók ált. isk.	1
Technikum	2
Rádióműszerésznek	1
Orosz nyelvet tanul	1
	27

11. Az apa első házassága:

Első házasság	25
Második házasság	2
	27

12. Az apa egészségi állapota:

Egészséges	20
Alkoholista	1
Magas vérnyomásos	1
Gyomorbajos	2
Szívbeteg	2
Vesebeteg	1
	27

13. A gyermekek száma:

1 gyermek	14
2 gyermek	19
3 gyermek	3
4 gyermek	2
	38

14. Egy főre eső havi átlagjövedelem:

300— 400	2
400— 500	2
500— 600	2
600— 700	3
700— 800	7
800— 900	6
900—1000	4
1000—1100	6
1100—1200	1
1200—1300	1
1300—1400	2
1400—1500	1
1760	1

„B” kérdéscsoport: a lakásra vonatkozó adatok

1. Egészséges-e a lakás?

Egészséges	36
Nem	2
	38

2. Szobák száma:

1 szoba	20
2 szoba	17
2½ szoba	1
	38

3. Parkettás, padlós, köves?

Parkettás	16
Padlós	16
Műanyagpadlós	4
Köves	2
	38

4. Konyha:

Van	33
Nincs	5
	38

5. Kamra:

Van	24
Nincs	14
	38

6. Fürdőszoba:

Van	8
Nincs	30
	38

7. WC:

Bent	18
Kint	20
	38

8. Víz:

Bent	36
Kint	2
	38

9. Villany:	
Van	38
10. Gáz: --	
Van	25
Nincs	13
	38
11. Fűtés:	
Tűzhely	5
Vaskályha	19
Cserépkályka	10
Olajkályha	1
Távfűtés	3
	38
12. Hányan lakják a lakást?	
3 személy	16
4 személy	12
5 személy	8
6 személy	1
7 személy	1
	38
13. Van a gyerekeknek külön fekhelye?	
Van	21
Nincs	17
	38
14. Bútor:	
Kombinált bútor	14
Háló	18
Mindkettő	6
	38
15. Lakás tisztasága:	
Tiszta	26
Nem tiszta	10
Közepes	2
	38

„C” kérdéscsoport: rádió, televízió, háztartási gépek

1. Rádió:	
Van	38
2. Televízió:	
Van	22
Nincs	16
	38
3. Mosógép:	
Van	22
Nincs	16
	38

4. Porszívó:

Van	8
Nincs	30
	38

5. Parkettkefélő:

Van	2
Nincs	36
	38

6. Telefon:

Van	5
Nincs	33
	38

„D” kérdéscsoport: a gyermek ruházata

1. Télikabát:

Van	37
Nincs	1
	38

2. Bunda:

Van	5
Nincs	33
	38

3. Bőrkabát:

Van	8
Nincs	30
	38

4. Magasszárú cipő:

Van	35
Nincs	3
	38

5. Bundacipő, csizma:

Van	20
Nincs	18
	38

6. Iskolaköpeny:

Van	29
Nincs	9
	38

„E” kérdéscsoport : a gyermek egészségére, életrendjére vonatkozó adatok

1. Egészségi állapota:

Egészséges	33
Vesebeteg	2
Vérzékeny	1
Idegbeteg	1
Krónikus légcsőhurutos	1
	38

2. Látása:

Jó	33
Rossz (szemüveget visel)	5
	38

3. Hallása:

Jó	37
Gyenge	1
	38

4. Gyógytornára jár

1

5. Kőrmét rágja:

Igen	5
Nem	33
	38

6. Tisztaság:

Tiszta	27
Nem tiszta	11
	38

7. Fürdés:

Naponta	2
Háromszor hetenként	8
Kétszer hetenként	12
Egyszer hetenként	12
Ritkábban	4
	38

8. Hány órákor fekszik le?

8 órákor	15
$\frac{1}{2}$ 9 órákor	1
9 órákor	12
10 órákor	8
$\frac{3}{4}$ 11 órákor	1
11 órákor	1
	38

9. Hány órákor kel fel?

$\frac{1}{2}$ 6 órákor	1
6 órákor	3
$\frac{1}{2}$ 7 órákor	6
$\frac{3}{4}$ 7 órákor	1
7 órákor	27
	38

10. Hány órát alszik?

8 órát	1
$8\frac{1}{4}$ órát	1
9 órát	9
$9\frac{1}{2}$ órát	5
$9\frac{3}{4}$ órát	1
10 órát	8
$10\frac{1}{2}$ órát	2
11 órát	11
	38

11. Sportol? (Iskolán kívül.)

Nem	37
Igen (tornászik)	1
	38

12. Jár kirándulni?

Nem	12
Igen	26
	38

13. Nyaral? Kivel?

Nem	3
Egyedül	15
Szüleivel	13
Testvéreivel	7
	38

„F” kérdéscsoport : a gyermek szórakozására, művelődésére vonatkozó adatok

1. Hallgat-e rádiót? Mit legszívesebben?

Nem hallgat	5
Mesét, gyermekműsort	11
„Szabó család” műsorát	8
Tánczenét	7
Népzene, kabarét	7
	38

2. Moziba jár?

Nem jár	21
Vasárnaponként jár	10
Ritkán	7
	38

3. Színházba jár?

Nem jár	32
Egyszer volt	3
Havonta jár	1
Ritkán	2
	38

4. Operában volt, nem volt:

Volt	3
Nem volt	35
	38

5. Nyilvános helyre viszik?

Igen	2
Nem	36
	38

6. TV adást nézi?

Igen	24
Nem	14
	38

7. A tíz éven felülieknek való műsort a televízióban

Megnézi	16
Nem	8
	24

8. Szeret olvasni?

Igen	24
Nem	14
	38

9. Hány könyvet olvasott ki?

Egyet sem	7
1	5
2	3
3	6
4	1
5	8
7	1
8	1
10	1
15	4
20	1
	38

10. Szeret játszani?

Igen	37
Nem	1
	38

11. Milyen játékaik vannak?

Kevés, olcsó	19
Sok, drága	19
	38

12. Egyedül vagy mással játszik szívesen?

Egyedül	11
Pajtásaival	25
Testvérével	2
	38

„G” Egyéb kérdések

1. Érdeklődik a másik nem iránt?

Igen	12
Nem	26
	38

2. Hittanra jár?

Járt régebben	3
Egyáltalán nem járt	35
	38

3. Zsebpénzt kap?

Nem kap	22
Igen (heti 1—10 Ft-ig)	16
	38

ДАННЫЕ К СОЦИАЛЬНЫМ УСЛОВИЯМ ЭФФЕКТИВНОСТИ ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ РАБОТЫ

Автор является директором одной будапештской общеобразовательной школы. При помощи руководителя дневной группой учеников 3-го и 4-го классов, которые пребывают в течение целого дня в школе, они установили семейные обстановки детей, посещающих дневную группу (их экономическо-общественное положение, школьную образованность родителей, гомогенность семей, жилищные обстановки и т. п.), как и результаты обучения этих же детей. Школьные результаты учеников дневной школьной группы не отличаются резко от достижений школьников, которые учатся дома, несмотря на то, что общественное положение обеих групп почти одинаковое. На основе этих данных автор заключает, что необходимо повышать эффективность педагогической работы дневных групп в школах, так как под руководством педагога ученики должны достигнуть лучших результатов, чем без такого руководства.

Mrs. Gyula Xantus :

PARTICULARS TO THE SOCIAL CONDITIONS OF THE EFFICACIOUSNESS IN PEDAGOGICAL WORK

The author is the head of a Budapest general school. With the aid of the leader the Day-Time Home group keeping the 3rd. and 4th. class pupils occupied they established exactly the family circumstances of the children attending Day-Time Home (economical, social situation, parents' education, homogeneity of family, housing relations, etc.), then these pupils' school achievements. The school achievements of the pupils attending Day-Time Home do not essentially differ from those of learning at home though the social situation of the two categories is identical for the most part. The author draws the conclusion that the efficaciousness of the Day-Time Home pedagogy has to be sped up, for the pupils directed by pedagogues must attain better school achievements than those having no such direction.